

Anmälan av böcker utgivna 2012 och 2013

BO ERIKSSON *Stockholms universitet*

Föreliggande anmälan avser ett urval av böcker rörande svensk och nordisk historia utgivna 2012 och 2013. Det rör sig om böcker som redaktionen, med beaktande av recensionsrådets synpunkter, har bedömt som viktiga att uppmärksamma i *Historisk tidskrift*, men som av en eller annan anledning inte har recenserats eller kommer recenseras i tidskriften. Då två år eller mer har förflutit sedan utgivningen av böckerna i fråga anmäls de på detta sätt, för att recensionsavdelningen även fortsättningsvis skall kunna hålla rimlig aktualitet. Till skillnad från de reguljära recensionerna i *Historisk tidskrift* innehåller denna anmälan inga kvalitativa omdömen om de behandlade böckerna.

MONOGRAFIER OCH POPULÄRVETENSKAPLIGA VERK

Frederic Bedoire, *Restaureringskonstens historia* (Stockholm: Norstedts i samarbete med Kungl. Konsthögskolan 2013). 425 s.

Restaureringskonstens historia är en bok som vänder sig till både specialister och allmänheten. Den behandlar utförligt restaureringskonstens kulturhistoria, från 1600- och 1700-talen fram till i dag. Boken har som utgångspunkt att restaurerade byggnadsverk avspeglar olika epokers mentalitet och politisk kultur. Med exempel från Sverige, Italien, England, Frankrike, Tyskland med flera europeiska länder följer författaren restaureringarna av de historiska monumenten och byggnaderna. Boken är rikt illustrerad.

Anders Högberg, *Mångfaldsfrågor i kulturmiljövården: Tankar, kunskaper och processer 2002–2012* (Lund: Nordic Academic Press 2013). 192 s.

Denna bok behandlar det problematiska begreppet mångfald. Å ena sidan är det bärare av positiva konnotationer, som innefattar mänskliga rättigheter, demokrati och vardagsberikande. Å andra sidan ryms negativa betydelser

som särbehandling, fördomar och diskriminering. Författaren granskar, analyserar och utvärderar hur kulturmiljövården i Sverige har hanterat det komplexa mångfaldsarbetet under tio år. I fokus står frågor kring om hur kulturmiljövården formulerat sig om mångfaldsverksamheter, vilka frågor man arbetat med och vilka mål som ställts upp för verksamheterna. Anders Högberg är arkeolog, verksam vid Linnéuniversitetet.

Sverker Jonsson, *Den svenska möbeltillverkningen 1850–1950: En småindustri framväxt* (Möklinta: Gidlunds förlag 2013). 302 s.

Den här boken handlar om den svenska möbelbranschens framväxt 1850–1950 och hur den speglade det svenska samhällets utveckling. Författaren följer utvecklingen av möbelbranschen i tre empiriska kapitel. Det första beskriver tiden fram till och med första världskriget. Det andra redogör för möbeltillverkningen under mellankrigstiden, formeringsperioden. Det tredje, slutligen, skildrar tillverkningen under andra världskriget och de första efterkrigsåren. Författaren visar att parallellt med att en effektiviserad och rationaliserad industri växte fram fortsatte ett livskraftigt och framgångsrikt möbelhantverk i småindustri att existera. Sverker Jonsson är professor emeritus i ekonomisk historia vid Handelshögskolan, Göteborgs universitet.

Christopher Lagerqvist, *Reformer och revolutioner: En kort introduktion till Sveriges ekonomiska historia åren 1750–2010* (Lund: Studentlitteratur 2013). 191 s.

Reformer och revolutioner ger en kort introduktion till Sveriges omvandling från ett fattigt bondesamhälle till ett rikt industri- och tjänstesamhälle. I fokus står de övergripande trenderna i samhället och hur dessa ställer sig vid en jämförelse med andra länder i Europa och världen. Författarens tes är att Sverige uppvisar unika särdrag i denna utveckling som till exempel en utpräglad förhandlingskultur och en bred institutionell uppbyggnad. Bokens huvudmålgrupp är studenter, forskare och gymnasielärare, men den vänder sig även till en bredare allmänhet med intresse för Sveriges ekonomiska historia.

Hans Landberg, *På väg... Dag Hammarskjöld som svensk ämbetsman* (Stockholm: Atlantis 2012). 632 s.

På väg... är en bok som handlar om Dag Hammarskjölds karriär i Sverige. När Dag Hammarskjöld 1953 tillträdde som FN:s generalsekreterare hade han bakom sig mer än två decennier som svensk ämbetsman. Hans Landberg skildrar i 23 kapitel Dag Hammarskjölds arbete i staten och de olika ansvarsområden som låg på hans bord. Hammarskjöld var bland annat statssekreterare med inflytande på finanspolitiken under andra världskriget. Sin karriär i Sverige slutade han som opolitiskt statsråd och biträdande utrikesminister. Boken bygger, förutom på sekundärlitteratur och tryckta källor, på omfattande arkivstudier i Sverige.

Britt Liljewall, *"Mig själv och mitt gods förvalta" – 1800-talskvinnor i kamp om myndighet* (Stockholm: Nordiska Museet 2013). 240 s.

"Mig själv och mitt gods förvalta" handlar om kvinnors agerande och kamp för att bli myndiga under en tid när gifta kvinnor stod under sina mäns målsmanskap och ogifta räknades som omyndiga. Boken följer nio kvinnor från olika miljöer, sociala skikt och som bar på vitt skilda erfarenheter, som till exempel stadsflickan Christina Mildahn, barnamörderskan Maria Jönsdotter och hustrun Anna Kajsa Pettersdotter. Författaren menar att den växande kvinnliga myndigheten, som inte bara gällde egendom utan också självständighet och identitet, hade stor betydelse för demokratins framväxt i landet.

Andreas Marklund & Olle Larsson, *Svensk historia* (Lund: Historiska Media 2012). 416 s.

Svensk historia är en bok som i ett band berättar om landets historia, från 1520-talet och Gustav Vasa fram till början av 2000-talet. I fokus står bland annat frågorna kring när Sverige blev Sverige och hur man har sett på svenskhet under seklernas gång. Författarna bygger sin redogörelse på en sammanställning av tidigare forskning – en syntes – och i slutet ges en kortfattad bibliografi med hänvisningar till använd litteratur. Med sina många bilder, såväl svartvita som i färg, nyritade kartor och faktarutor vänder sig boken till en bred historieintresserad allmänhet.

Janken Myrdal, *Boskapsskötseln under medeltiden: En källpluralistisk studie* (Stockholm: Nordiska museet 2012). 310 s.

Denna studie uppmärksammar boskapsskötseln under medeltiden utifrån olika materialtyper, såväl bilder och skrivna som materiella. En stor del av boken ägnas åt källmaterialgenomgångar och diskussioner om hur dessa material kan användas för att studera kulturhistorien. Granskningen av källmaterialet görs utifrån en källpluralistisk metod. Författarens avsikt är att visa hur källpluralismen som metod kan användas inom till exempel forskningen om boskapsskötseln.

Axel Odelberg, *Vi som beundrade varandra så mycket: Sven Hedin och Adolf Hitler* (Stockholm: Norstedts 2012). 336 s.

Denna populärvetenskapliga bok syftar till att belysa den svenske upptäcktsresanden Sven Hedins (1865–1952) och Adolf Hitlers (1889–1945) ömsesidiga stora beundran. Författaren uppmärksammar hur Hedin i hemlighet försåg den svenska regeringen med viktig information om hur den politiska ledningen tänkte i Berlin. Även efter krigsnederlaget och Hitlers självmord fortsatte Sven Hedin att uttrycka sin beundran för den tyske ledaren, som han i en dödsruna i *Dagens Nyheter* kallade "en av de största män världshistorien ägt". Med sina korta kapitel vänder sig boken till en bred historieintresserad allmänhet.

Anders Ottosson, *Gymnastik som medicin: Berättelsen om en svensk export-succé* (Stockholm: Atlantis 2013). 192 s.

Under 1800-talet ökade intresset för att bota sjukdomar och värk med hjälp av gymnastik och massage. Boken *Gymnastik som medicin* berättar hur det gick till när Sverige, som var ledande i denna utveckling, skickade ut studenter över hela världen, för att de skulle sprida kännedomen och kunskapen om "the Swedish drill". Boken riktar sig till både allmänheten och forskarsamhället och spänner i tid från 1813 till 1934. Den är rikt illustrerad med fotografier från tiden och bygger på arkivstudier.

Andrés Brink Pinto & Johan Pries, *Trettionde november: Kampen om Lund 1985–2008* (Lund: Pluribus 2013). 313 s.

Trettionde november är en studie av hur högtidlighållandet av Karl XII:s dödsdag i Lund blev en samlingspunkt för den svenska nynazistiska rörelsen 1985–2008. Kampen stod mellan organiserade nazister och hundratals

antifascister från både Sverige och Danmark. Boken skildrar de många dramatiska scener som utspelade sig i Lund i samband med dessa oroligheter där polisen tvingades göra stora insatser. Undersökningen bygger på omfattande käll- och litteraturstudier inkluderande både otryckta material och audiovisuella källor såsom Sydnytt och TV-Öresund samt Youtube.

Jan-Gunnar Rosenblad & Gundel Söderholm, *Boerna: Hjältarna som blev skurkar* (Stockholm: Carlssons 2013). 452 s.

Denna studie behandlar hur synen på boerna som frihetsälskande kämpar under 1900-talet förvandlades till brutala förtryckare och förespråkare av apartheid och raslagar. När det brittiska imperiet på hösten 1899 gick i krig mot boerna i Sydafrika restes många kritiska röster i Europa. Det uppfattades som ett imperialistiskt övergrepp mot en liten bondebefolkning. Några decennier senare blev de förtryckta de förtryckande. Krigets förlopp, hur pendeln kunde svänga och orsakerna som låg bakom attitydförändringarna analyseras av författarna, som även uppmärksammar svenskarna som stred på boernas sida. Undersökningen bygger på omfattande käll- och litteraturstudier, i synnerhet av tidningsartiklar, brev och andra vittnesmål.

Claus Stolpe, *Den amerikanska drömmen: USA:s presidenter 1789–2013* (Vasa: Scriptum 2013). 471 s.

Den amerikanska drömmen är en populärhistorisk bok som behandlar USA:s presidenter, från George Washington till Barack Obama. Boken bygger på författarens avhandling i historia. I fokus står inte bara presidenterna och deras ämbetsperioder utan också det amerikanska samhället och de förändringar som USA genomgått. Syftet är att värdera presidenternas insatser. Boken avslutas med författarens egen rangordning av USA:s presidenter.

Martin Wiklund, *Historia som domstol: Historisk värdering och retorisk argumentation kring "68"* (Nora: Nya Doxa 2012). 367 s.

Denna studie uppmärksammar hur diskussionerna kring "68" kommit att fungera som ett slags samhällelig historiedomstol där det talats om "vänsterns skuld", om brott och bekännelser. Författaren använder sig medvetet av domstolsanalogin för att komma åt frågor kring historikerns uppgift i samhället och om historievetenskapens relation till juridik, politik och etik. Martin Wiklund är fil. dr i historia, verksam vid Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, Göteborgs universitet.

Erik Wångmar, *Från storkommun till kommunblock: En djupstudie av reformen som skapade de moderna svenska kommunerna 1959–1974* (Stockholm: Stads- och kommunhistoriska institutet 2013). 602 s.

Denna studie av indelningen i kommunblock och kommunsammanläggningarna följer hela processen, både nationellt och lokalt, från år 1959, då regeringen tillsatte en statlig utredning för översyn av den kommunala indelningen, fram till reformens slutliga genomförande 1974. Boken syftar till att klargöra samhällsförändringarna, som spelade roll för att reformen initierades och genomfördes, förklara hur den politiska beslutsprocessen gestaltade sig på en riksnivå och kartlägga och analysera reformens lokala genomförande. Undersökningen bygger på omfattande käll- och litteraturstudier, i synnerhet av civildepartementets arkiv och kommunarkiv samt offentligt tryck. Erik Wångmar (f. 1968) är docent i historia och lektor i statsvetenskap vid Linnéuniversitetet i Växjö.

Erik Wångmar, *Länets betydelse: Fallstudier av kommunblocksreformens lokala genomförande i Blekinge och Hallands län 1962–1974* (Stockholm: Stads- och kommunhistoriska institutet 2013). 167 s.

År 1962 genomfördes en ny kommunal indelningsreform som innebar att landet delades in i kommunblock. Med utgångspunkt i denna kommunblocksreform, som lade en grund för sammanläggningar av kommuner, uppmärksammar författaren till boken hur denna omvandling gick till på en lokal nivå.

Blekinge och Halland tjänar som fallstudier. Undersökningen bygger på omfattande käll- och litteraturstudier, i synnerhet av civildepartementets arkiv och kommunarkiv samt offentligt tryck. Boken utgör ett komplement till huvudmonografen *Från storkommun till kommunblock*, se ovan.

ANTOLOGIER

Lars Arvidsson, Birgitta Skarin Frykman, Birger Karlsson & Bo Lindberg (red.), *Glömskan – värd att minnas* (Göteborg: Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg 2012). 154 s.

Denna konferensvolym innehåller 13 bidrag, skrivna av välkända auktoriteter inom de uppmärksammade områdena. Bland de behandlade aspekterna på glömskans fenomen märks bland annat glömska som ord och begrepp, historieskrivning som minne, vetenskaplig historisk sanning, rituell och

institutionell glömska och minnesunderlättande tekniker. Förutom redaktörerna medverkar Annica Dahlström, Pär Anders Granhag, Lars Huldén, Anders Jarlert, Per Magnus Johansson, Klas-Göran Karlsson, Thomas Lindkvist, Louise Lönnroth, Lars Magnusson, Ljubisa Rajic och Eva Österberg.

Peter Håkansson & Anders Nilsson (red.), *Yrkesutbildningens formering i Sverige 1940–1975* (Lund: Nordic Academic Press 2013). 186 s.

Den svenska yrkesutbildningsmodellen har kännetecknats av krav på likställdhet mellan teoretiska och yrkesinriktade program och att elever, efter fullgörande av sina studier, ska dels ha högskolebehörighet, dels vara förberedda för yrkeslivet. Hur och varför kom den svenska yrkesutbildningsmodellen att skapas och utvecklas? Det utgör huvudfrågeställningen i denna antologi som beskriver hur utbildningsideal och samhällsvillkor påverkat utvecklingen av yrkesutbildningar. De ekonomhistoriker som medverkar är, förutom redaktörerna, Fay Lundh Nilsson och Lars Pettersson.

Horst Junginger & Andreas Åkerlund (red.), *Nordic Ideology between Religion and Scholarship* (Frankfurt am Main: Peter Lang Edition 2013). 283 s.

Antologin *Nordic Ideology between Religion and Scholarship* belyser hur Norden som ett ideologiskt begrepp expanderade under första halvan av 1900-talet. I begreppet kom att blandas vetenskapliga, religiösa och politiska synsätt, vilka bidrog till att förvandla Norden till en stöttepelare för extrem nationalism. De tretton kapitlen, förutom inledningen, är indelade i fyra delar: 1) Notion and concept of the Nordic Idea; 2) Religion, Science and Ideology in Germany and Sweden; 3) The Migration of the Nordic Idea; och 4) *A Völkisch* Addendum (texter och foton av Herman Wirth). De historiker som medverkar är, förutom redaktörerna: Lena Berggren, Debora Dusse, Isrun Engelhardt, Anders Gerdmar, Luitgard Löw, Bernard Mees, Uwe Puschner, Stefanie v. Schnurbein och Hartmut Walravens.

Carl Marklund (red.), *All well in the welfare state? Welfare, well-being and the politics of happiness* (Helsingfors: NordWel 2013). 233 s.

I fokus för denna antologi står lycka och välfärd i de nordiska länderna. Frågan som forskarna brottas med på olika sätt handlar om i vilken grad de nordiska länderna kan sägas vara de lyckligaste nationerna i världen. Bland de teman som behandlas märks social ojämlikhet, mentala sjukdomar, peng-

ar, immigration, hälsa och sätt att mäta lycka. De forskare som medverkar är, förutom redaktören: Anna Alanko, Margrét Einarsdóttir, Bengt Greve, Olli Kangas, Katarina Piuva, Varda Soskolne, Pekka Sulkunen och Trygve Ugland.

Göran Rydén (red.), *Sweden in the Eighteenth-Century World: Provincial Cosmopolitans* (Farnham: Ashgate 2013). 355 s.

Sweden in the Eighteenth-Century World är en antologi i vilken tolv forskare, företrädesvis svenska, behandlar det kosmopolitiska 1700-tals Sverige. Bland de behandlade aspekterna på globaliseringen – import och export av varor, människor, tankar och idéer – märks bland annat språk, agrikultur, smak, frihet, utbildning ("image"), tro, fred, färg, uppförande, slaveri och medlidande. Gruppen är sammansatt av forskare ur olika discipliner och med skilda inriktningar: historia, ekonomisk-historia, religionshistoria, litteraturhistoria, konsthistoria och musikhistoria. De historiker som medverkar är, förutom redaktören: Lars Berglund, Anna Cullhed, David Dunér, Chris Evans, Karin Hassans Jansson, Mats Morell, Leos Müller, Carola Nordbäck, Sonya Petersson, Karin Sennefelt och Holger Weiss.

Sverker Sörlin (red.), *Science, Geopolitics and Culture in the Polar Region: Norden Beyond Borders* (Farnham: Ashgate 2013). 443 s.

Antologin *Science, Geopolitics and Culture in the Polar Region* behandlar de båda polarområdena Arktis och Antarktis men tyngdpunkten i diskussionen ligger på Arktis. De nordiska ländernas inflytande på området har där varit större än på Antarktis. Boken fokuserar på geopolitik och identitet; hur de båda områdena kom att användas i såväl vetenskapliga som politiska och militära syften och hur Norden drogs in i respektive valde att agera inom dessa sfärer av intressen och konflikter. Bland annat avhandlas nordisk diplomati, Sovjetunionens och Rysslands roll, Grönland, polarvetenskap och idéer och institutioner. De forskare som medverkar är, förutom redaktören: Dag Avango, Stian Bones, Klaus Dodds, Aant Elzinga, Anders Houltz, Julia Lajus, Lisbeth Lewander, Peder Roberts, Jessica M Shadian, Kirsten Thisted, Lize-Marié van der Watt och Urban Wråkberg.

Yvonne Maria Werner & Jonas Harvard (red.), *European Anti-Catholicism in a Comparative and Transnational Perspective* (Amsterdam & New York: Rodopi 2013). 251 s.

Antologin *European Anti-Catholicism in a Comparative and Transnational Perspective* analyserar de roller och skepnader som anti-katolicism har spelat respektive antagit i Europa från 1500-talet fram till i dag. Bland de behandlade aspekterna av anti-katolicism märks bland annat dess roll för nationsbyggande i länder såsom exempelvis Danmark, Finland och Nederländerna, och dess kopplingar till andra mot-rörelser, som till exempel anti-feminism, antisemitism och anti-socialism. I antologin medverkar både svenska och utländska forskare. De forskare som medverkar är, förutom redaktörerna: Olaf Blaschke, Manuel Borutta, Ainur Elmgren, Jes Fabricius Møller, Clare Haynes, Edwina Hagen, Andrew G. Newby, Kristin Norseth, Bernt T. Oftestad, Laura M. Stevens, John Wolffe och Uffe Østergård.

Eva Österberg, Marie Lindstedt Cronberg & Catharina Stenqvist (red.), *Dygdernas renässans* (Stockholm: Atlantis 2012). 288 s.

Denna antologi behandlar dygder, från antiken fram till i dag, med särskild betoning på klokhet, mildhet, mod och de kristna dygdena ödmjukhet, lydnad, kyskhet och tålmod. Andra dygder som uppmärksammas är bland andra barmhärtighet (inom islam), nyfikenhet och lojalitet. En central fråga som antologin tar upp till behandling är huruvida dygder kan sägas ha en aktualitet i dag. De forskare som medverkar är, förutom redaktörerna: Peter Aronsson, Gunnar Broberg, Mohammad Fazlhashemi, K. G. Hammar, Kenneth Johansson, Eva Kärfve, Sven-Eric Liedman och Bo Lindberg.

ARKIVÖVERSIKTER, KÄLLPUBLIKATIONER OCH HANDBÖCKER

Klara Arnberg, Fia Sundevall & David Tjeder (red.), *Könspolitiska nyckeltexter*, del I, *Från äktenskapskritik till sexualupplysning 1839–1930*, del II, *Från befolkningskris till talibantal 1930–2002* (Göteborg: Makadam 2012). 255 s. 270 s.

Denna bok presenterar ett antal könspolitiska nyckeltexter som spelat roll för hur kön har diskuterats, politiserats, konstruerats och iscensatts 1839–2002 och sträcker sig från Carl Jonas Love Almqvists *Det går an* till Gudrun Schymans öppningstal vid vänsterpartiets kongress 2002 ("Talibantalet"). Efter varje nyckeltext följer en kortare forskarkommentar som förklarar och

fördjupar problematiken i texten. Några exempel på könspolitiska frågor som texterna aktualiserar är: rösträtt, prostitution, värnplikt, äktenskap, försörjning, preventivmedel, sexuella rättigheter, föräldraskap, skönhetsideal, diskriminering i arbetslivet, tvångssteriliseringar och hedersvåld. De forskare som medverkar är, förutom redaktörerna: Erika Alm, Klara Arnberg, Anna Bohlin, Eva Borgström, Maud Eduards, Simon Ekström, Elisabeth Elgán, Christina Florin, Renée Frangeur, Susanna Hedenborg, Helena Hill, Yvonne Hirdman, Emma Isaksson, Roger Klinth, Pia Laskar, Lena Lennerhed, Katarina Leppänen, Mia Liinason, Claudia Lindén, Ulla Manns, Kirsti Niskanen, Johanna Overud, Lovisa af Petersens, Tiina Rosenberg, Jens Rydström, Josefin Rönnbäck, Margareta Stål, Maria Törnqvist, Christina Carlsson Wetterberg och Ulla Wikander.

Kersti Blidberg & Alf W Johansson (utg.), *Gösta Bagges minnesanteckningar*, del I, 1939–1941, *Gösta Bagges minnesanteckningar*, del II, 1942–1944, Kungl. Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia 35–36 (Stockholm: Kungl. Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia 2013). 360 s. 357–719 s.

Gösta Bagge (1882–1951) var högerpolitiker och nationalekonom. Som ledare för högerpartiet ingick han i samlingsregeringen som ecklesiastikminister från den 13 december 1939 till den 15 december 1944. Under sin tid i samlingsregeringen förde han på regelbunden basis anteckningar om samtal med politiker och militärer. Dessa anteckningar har nu utgivits av Kungl. Samfundet genom Kersti Blidberg och Alf W. Johansson.

Erik Carlquist & Peter C. Hogg (övers.), *The Chronicle of Duke Erik: A verse epic from medieval Sweden* (Lund: Nordic Academic Press 2012). 264 s.

The Chronicle of Duke Erik ("Erikskrönikan") tillkom på 1320-talet och återberättar på rimmad vers de viktigaste händelserna i det politiska livet, från kung Erik Eriksson och Birger jarl till kung Magnus Eriksson. För första gången finns denna svenska krönika översatt i sin helhet till engelska på både vers och prosatext. Till källutgåvan har professor Eva Österberg skrivit en introduktion. Boken är försedd med kommentarer till innehållet, en schematisk bild över Bjälboätten med biografiska förklaringar samt index över personer och ortnamn/platser.

Stefanie Fraedrich-Nowag (utg.), *ACTA PACIS WESTPHALICAE Serie II A: Die Kaiserlichen Korrespondenzen, Band 9: Mai bis August 1648* (Münster: Achendorff Verlag 2013). 534 s.

Denna källutgåva är en del av en pågående textkritisk utgivning – och digitalisering – av de viktigaste akterna och urkunderna från Westfaliska fredskongressen (1643–1649). Bandet presenterar den kejserliga sidans korrespondens från 12 maj till 31 augusti.

Carl Frängsmyr & Krister Östlund (utg.), *Jacob Fredrik Neikter: Om människans historia – Om klimatets inverkan & Om den urgamla trollnationen* (Stockholm: Atlantis 2013). 320 s.

Jacob Fredrik Neikter (1744–1803) var professor skytteanus i Uppsala och skrev flera historiska och estetiska skrifter. Boken presenterar och publicerar i översättning från latin till svenska två valda verk: ett om klimatets påverkan på människan och ett om sägner och folkberättelser. I inledningen presenteras författaren och samtliga avhandlingar framlagda under Neiktors presidium och respondenter till klimat- och trollavhandlingarna. Boken är försedd med noter, kommentarer och bibliografier samt en avslutande artikel av Årmann Jakobsson om medeltidens trollbegrepp.

Johan Jarlbrink & Patrik Lundell, *Från pressarkivet 1800–1899: En källsamling* (Stockholm: Kungl. biblioteket 2012). 254 s.

Boken består av bilder och texter från år 1800 till år 1899 som på olika sätt berör och/eller emanerar ur tidningspressen. Boken är tänkt att inspirera till uppsatsämnen och nya forskningsuppgifter inom mediernas historia och angränsande fält. Bland de källor som behandlas finns tidningstexter, etiketter, tidningssidan som tapet, romaner, riksdagsanförande, rapporter samt dagboksanteckningar.

Maria Gussarsson Wijk, Mats Höglund & Bo Lundström, *Med kartan i fokus: En vägledning till de civila och militära kartorna i Riksarkivet* (Stockholm: Riksarkivet 2013). 398 s.

Denna arkivguide presenterar Riksarkivets samling av civila och militära kartor, från 1600-talet och framåt. Många av kartorna är handritade. Bland de behandlade ämnena märks kartans funktion och estetik, lantmäteriet, civila gruvkartor, karteringar över städer och fästningar, militär kartering till lands och produktionen av sjökort. Boken är rikt illustrerad.

Paul Hallberg & S. Bertil Olsson (utg.), *En ostindiefarande fältskärs berättelse: Carl Fredrik Adlers journal från skeppet Prins Carl 1753–56* (Göteborg: Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället 2013). 299 s.

Carl Fredrik Adler (1720–1761) var läkare, botanist och lärjunge till Carl von Linné. Efter att ha försvarat sin avhandling, som handlade om mareld, inför Linné i Uppsala begav han sig iväg på resa utomlands. Under sin tid som förste fältskär på ostindiefararen *Prins Carl* på 1750-talet förde han noggranna anteckningar om sina patienter. Hans skeppsläkarjournal bevarades inom släkten och ges nu för första gången ut i tryck. Boken inleds med en presentation av författaren och texten, expeditionen och sjukdomarna och sjukvården på ostindiefararna omkring 1750. Därefter följer Adlers journal. Boken avslutas med särskilda listor, som till exempel besättningsrullan, sjukdomsdiagnoser och personregister, och källor och litteratur.

Maren Jonasson & Pertti Hyttinen (utg.), *Anders Chydenius samlade skrifter, del I–III* (Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland 2012, 2013 och 2015). I: 536 s. II: 569 s. III: 798 s.

I tre band utges kyrkoherden och riksdagsmannen Anders Chydenius (1729–1803) skriftliga kvarlåtenskap i textkritisk form. Det första bandet innefattar material från bland annat Chydenius studietid och vid riksdagen i Stockholm 1765. Det andra bandet behandlar tiden i riksdagen 1765–1766 och beskriver bland annat kampen om tryckfrihetsförordningen. Band tre, slutligen, innehåller debattartiklar i den svenska dagspressen 1778–1779 och tre självbiografiska alster med mera. Utgivningen är ett samarbete mellan Atlantis, Svenska litteratursällskapet i Finland, Anders Chydenius stiftelse, Jyväskylä universitet och Chydenius stiftelsen.

Per-Gunnar Ottosson & Helmut Backhaus (utg.), *Brev från Johan Adler Salvius: Rikskanslern Axel Oxenstiernas skrifter och brevväxling II:14* (Stockholm: Riksarkivet 2012). 508 s.

Boken, som ingår i det så kallade Oxenstiernaprojektet vars syfte är att ge ut Axel Oxenstiernas skrifter och brevväxling, presenterar den kunglige ämbetsmannen Johan Adler Salvius (1590–1652) brevväxling med kansler Axel Oxenstierna. Korrespondensen sträcker sig från studier vid universitetet i Helmstedt 1613 till diplomatiska fredsförhandlingar i Westfalen 1646. Sammanlagt 234 brev från Salvius till Oxenstierna redovisas, i antingen fullständig form eller återgivna genom sammanfattningar. Boken är försedd

med biografiska notiser, käll- och litteraturförteckning samt ett person- och ortnamnsregister.

Die Schwedische Landesaufnahme von Vorpommern 1692–1709: Städte, band 3: Stettin, teil 3: Das Kessiner Viertel (Kiel: Verlag Ludwig 2013). 229 s.

Mellan åren 1692 och 1709 genomfördes en grundlig kartering och uppmätning av Vorpommern och hertigdömet Wismar. Resultatet blev ett källmaterial som utgör det äldsta fastighetsregistret i Tyskland som bygger på exakta trigonometriska lantmäterimetoder. Källutgåvan är en del av en pågående utgivning av detta omfattande material och behandlar stadsdelen Kessin i Stettin. Boken innehåller utöver fastighetsregistret ett flertal fotografier av arkivdokument.

Nina Sjöberg (red.), *Borgarståndets riksdagsprotokoll 11, 1755–1756*, 2 delar (Stockholm: Riksdagsförvaltningen 2013). 1 605 s.

Denna källutgåva är en del av Riksdagens pågående utgivning av ståndsriksdagens protokoll.

Christina Sandquist Öberg (red., övers. och kommentarer) & Pia Bengtsson (appendix), *Biblia Pauperum. De fattigas Bibel: En rik inspirationskälla för senmedeltiden* (Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 2013). 125 s.

Den medeltida *Biblia Pauperum* har varit av stor betydelse som inspirationskälla för olika konstarter och som textförlaga för en rad handskrifter. De så kallade blocktrycken från mitten av 1400-talet, som presenterar livfulla scener ur Nya testamentet flankerade av motiv ur Nya testamentet, bidrog mycket till att sprida verket. Textutgåvan återger på den ena sidan språkbanden i principiellt oförändrat skick och med en översättning av den traderade texten. På den andra sidan avbildas det 40-bladiga blocktrycket som ligger till grund för det presenterade faksimilet. Boken avslutas med ett appendix av Pia Bengtsson Melin: "*Biblia Pauperum* och senmedeltida kyrkmålningar. Något om bildbruk och influenser."